

rostra

MAART 1977 nr52

WAT GEZELLIG, DIE VERKEERS-
EN VERVOERSPROBLEMATIEK

Brr
Brr!

TOET
TOET!

Tringeling

pép
pép

UROOOOM

KRING VAN AMSTERDAMSE EKONOMEN ZIE PAG 3.

rostra

blad van de
economische
faculteit

jaargang '76-'77

redactie

Pieter Beemsterboer
Annegreet van Bergen
Kees de Boer
J.G. Lambooy
Herman van Górschot
Ton van der Poet
Paul Ruppert
Hein Vrolijk

adres

Jodenbreestraat 23
Kamer 1324
tel. 5254017
SEF, tel. 5254120

postadres

Jodenbreestraat 23
Kamer 2167
Amsterdam

illustrator

Onno Kraft van Ermel
Andra Picka

Adreswijzigingen moeten
gestuurd worden naar
Studentenadministratie

drukkery

drukkerij Kaal,
Nieuwe Herengracht 61

Wederom een ROSTRA van middeldik formaat. Dit dient dan wel beschouwd te worden als een stilte voor de (verkiezings-)storm.

Op de ROSTRA-burelen wordt momenteel druk gebrainstormed in welke vorm wij aan het verkiezingsgewoel aandacht gaan besteden.

Beperken wij ons thans tot het heden en nemen het voorliggende nummer eens rustig door dan zien we dat de discussie rond de stuktournota en de lezingencyclus van de Kring van Amsterdamse Economen het gezicht van deze ROSTRA bepalen.

Eerstgenoemd onderwerp is in optima forma vertegenwoordigd door een artikel van professor Lambooy en een verslag van een lezing over dit onderwerp onlangs op de V.U. georganiseerd door de V.E.S.V.U. . Voor ROSTRA waren hier aanwezig onze redacteuren en talentvolle theoretici: Paul Ruppert en Hein Vrolijk, welke laatste er nog een schepje bovenop doet met een uiterst leesbaar stukje wat u op pagina 12 kunt vinden.

Een andere redakteur, Pieter Beemsterboer heeft zich vol jeugdig enthousiasme gestort op de lezingencyclus van van de K.A.E. over de verkeersproblematiek. Zijn haarscherpe registratie van de eerste lezingen treffen wij aan op pagina 3 en 14. In het kader van diezelfde cyclus vragen wij tevens uw aandacht voor een artikel over de problematiek die in een afsluitende forumdiscussie ter sprake zal komen, welke naar wij hopen een breed deel van ons lezerspubliek zal aanspreken.

Nog een losse greep: de vrije studierichting, een promotie aan onze faculteit en aandacht voor een nieuw politiek economisch tijdschrift.

U merkt het overwegend beschaafd entertainment.

De redactie wenst u dan ook een aantal leesbare ogenblikken toe.

inhoud

ook een manier

Opmerkelijk

„Geachte directies,
Bij deze willen wij u vragen of het mogelijk is een financiële bijdrage te verkrijgen voor onze partij. Hierdoor zijn wij beter in staat acties te voeren ten behoeve van het arbeiderszelfbestuur in bedrijven.

Wij zijn van mening dat het hiermee erg slecht gesteld is, ook in uw bedrijf. In een democratisch land moet, naar onze mening, het bestuur van alle produktiemiddelen in handen zijn van de arbeiders.

Omdat in uw bedrijf hiermee nogal wat moeilijkheden zijn, hadden wij gedacht de werknemers te stimuleren de leiding van uw bedrijf over te nemen.

Hiervoor is geld nodig. De PSP is geen rijke partij. In tijden dat er nauwelijks geld genoeg is voor prijscompensatie, hebben heel wat bedrijven wel geld genoeg om politieke partijen te subsidiëren. Denk eens aan onze partij. Het is voor een goed doel!”

Brief van de PSP-afdelingen Velsen en Beverwijk aan de directies van Hoogovens en Van Gelder Papier.

dag uit

redactioneel en inhoud	pag. 2
lezingencyclus K.A.E.	pag. 3
facetten in de stuktournota	pag. 4
Studiefinancieringssysteem	pag. 5
V.E.S.V.U. congres	pag. 6
promotie C.A.Koopman	pag. 7
Ros versus rood	pag. 8
propedeuse	pag. 9
vrije studierichting	pag.10
„	pag. 11
misbruik of ondernemersgeest	pag. 12
„	pag.13
lezingencyclus K.A.E.	pag.14

kring van amsterdamse economen

Zoals in de vorige Rostra stond aangekondigd is de post-doctorale lezingen cyclus, georganiseerd door de Kring van Amsterdamse Economen, op dinsdagavond 15 febr. van start gegaan.

Inleider op deze avond was de heer Drs. H. J. Noortman; directeur van het Nederlands Vervoerswetenschappelijk Instituut te Rijswijk.

Onderwerp: Relatie vervoersplanning en ruimtelijke planning.

LEZINGENCYCLUS: VERVOERSBESLUITVORMING EN-ANALYSE

Tot voor zo'n 10 jaar geleden heeft de verkeers- en vervoerspolitiek en daarmee samenhangend het infrastructuurbeleid een sterk vraagvolgend karakter gehad.

Dankzij de sterk toegenomen economische groei in de 50-er en 60-er jaren heeft zich een beleidskeuze aan ons voorgedaan zonder veel verschillende inzichten. Prognosemodellen voor de infrastructuur hielden wel rekening met de sociale structuren maar gebruikten deze slechts als input. Het ontsluiten van economische activiteiten werd als hoogste prioriteit gezien in deze take-off fase. Uitgangspunten waren vooral de afzonderlijke niveaus in de produktiekolommen, die van hoog naar laag resp. voor bulkgoederen veel voorzieningen vergden, aangezien hier de hoeveelheden te verplaatsen goederen in ton/man-jaren veel groter zijn dan lager in de kolom, waar de finale-goederen zich in kleinere hoeveelheden ton/man-jaren voordoen.

structuurvormend

Steuend op de historische ruimtelijke wetenschappers concludeerde men dat de verkeers- en vervoersvoorzieningen een sterk structuurvormend karakter hebben.

Vervoersbewegingen kun je tellen en ziedaar een kwantitatieve maatstaf vertelt je ala minute hoeveel je moet investeren in vervoersmogelijkheden en vervoersmiddelen. Dan het kanaal wat dieper en breder, de auto er maar onderdoor, her en der nog een paar bruggen erbij, metroplannen enz.. en het budget is op. Zelfs zeer recente circulatieplannen spruiten voort uit dergelijke "eenvoudige" opzetjes.

Volgens de heer Noortman is van een terugkoppeling echter nooit enige sprake geweest. Een terugkoppeling is noodzakelijk omdat je steeds moet herzien wat of je van plan bent met een bepaalde regio of stad; economische-, en sociale activiteiten stimuleren, spreiden of verbannen, in ieder geval bewust sturen. Hoewel de verkeers- en vervoersvoorzieningen hierin niet de enige instrumentvariabelen zijn geven zij toch de stimulans of randvoorwaarde voor regionale plannen.

Als slecht voorbeeld noemde hij Noord-Nederland, waar op dit moment de meest ideale verkeers- en vervoersmogelijkheden worden aangeboden maar waarop het bedrijfsleven bijzonder matig reageert; kortom andere factoren spelen dus wel degelijk een grote(re) rol in de ruimtelijke planning. Nog worden volgens de heer Noortman teveel plannings beschouwd als het inkleuren van de kaart van Nederland met hier en daar een vlek met een paar hele of halve poppetjes erbij, waarop dan de vervoersplanning maar moet aansluiten.

vraagvolgend

Het vraagvolgende beleid vroeg niet om beleidsbepalende instrumenten, een beleid voeren tegen de trendmatige ontwikkelingen in vraagt echter om meer inzichten.

Spreker moest bekennen dat een duidelijke visie voor een goed beleid tot op dit moment ontbreekt. De doelstellingen alswel datgene waarop zij steunen moeten we proberen te schetsen.

Een voorbeeld van huidige discussie noemde hij het thema openbaar- of particulier vervoer waarin z.i. te veel gedacht wordt aan het onderscheid arm en rijk, en waarin de economische betekenis van het particulier vervoer sterk wordt onderschat. Wetenschappelijk zijn omtrent dit soort vragen geen consistente gedachten gevormd maar loopt de politieke gedachte ver vooruit. Misschien zal een voortzettende inkomensnivellering het conflict wat betreft de vervoerskeuze tot een oplossing brengen.

extrapoleren

Het energieprobleem werd bestreden met het citeren van een Amerikaans ruimtedeskundige die de energiedeskundigen foutieve extrapolaties weet: "Als zij zeggen dat een ongebooren kind het gewicht van de moeder nooit zou kunnen evenaren, dan is dat geheel juist. Het moge U duidelijk zijn dat een trendbreuk (in dit geval de geboorte) reeds na korte tijd extrapolaties onmogelijk maakt". Met trendbreuken zal meer rekening gehouden moeten worden, m.n. bij energieschaarste voorspellingen is volgens de heer Noortman hiertegen nogal gezondigd. (rapport v Rome?) Wat staat ons echter te doen binnen de geld- en tijdlimieten die ook het verkeers- en vervoersbeleid ons zullen blijven opleggen?

Hoe gaat de wereld eruit zien en mag je de oude denklijnen dan toch nog zomaar doortrekken? Wat zijn de behoeften van de nieuwe generaties en kunnen we de conflictmodellen waarbij iets goed is voor de een maar minder goed voor de ander niet loslaten?

Weinig goede woorden had de inleider voor de methode waarbij gebruik gemaakt wordt van eindplanning.

procesplanning

Wijzend op wat in Amerika reeds gedaan wordt aan procesplanning (Multiple Year Proces Planning), waarmee jaarlijks de koers in de ontwikkeling herzien kan worden en bijsturen vaak nodig blijkt.

Gegeven de budgetten moet echter ook voldoende politieke bereidheid bestaan hieraan actief deel te nemen. Waarbij door de spreker het licht al een paar weken vooruit werd geworpen naar de heer Treumann, hierbij doelend op diens z.i. minder voortvarende beleidskeuze inzake het verkeers-

circulatieplan voor de stad Amsterdam. De procedure van dit VCP liep niet parallel met de ontwikkelde scenario's en heeft als oplossing gekozen voor de methode van elk wat te kiezen waardoor een plan is ontstaan waarin de oude kwalen van het vraagvolgende beleid de wenselijke econ. en sociale aanpassingen hebben overvleugeld.

De bijdrage van de ruimtelijke- en vervoerseconomie ligt voornamelijk in het analyseren van de locatiekeuze. Modellen zullen de gegevens van deze onderzoeken als input gaan gebruiken. Deze input zal voor een groot deel echter ook niet economische factoren moeten bevatten. De verkeers en vervoersvoorzieningen moeten hierop inspelen maar tevens corrigerend kunnen optreden. Het streven is gericht op geïntegreerde beleidsinformatiesystemen waarin de input maatgevend moet zijn.

operationeel

Het operationeel maken van deze systemen vergt veel inspanning.

Een continue input vanuit het micro-niveau (bevolking) en mesoniveau (bedrijfsleven) naar het macroniveau (politiek) kan niet steeds eenzijdig plaatsvinden wanneer een goed rendement verlangd wordt.

Het operationeel maken vraagt veel samenwerking en organisatorische structurering.

De bedrijven die in de door de overheid gestuurde planning moeten bijdragen wijgeren dit als niet voldoende informatie van het politieke macroniveau de leiding in de bedrijven bereikt. Waarmee de heer Noortman zijn inleiding besloot.

In de pauze ontmoette ik de distrikts-directeur van Van Gend en Loos (Amsterdam) en tekende ik het volgende uit zijn mond op.

Als medeontwerper van het verkeers-circulatieplan voelde hij zich na de woorden van de inleider een klein beetje mede verantwoordelijk voor de procedure. De politieke relaties zoals die door de heer Noortman waren voorgesteld kon hij volledig onderschrijven. Vooral in Amsterdam met z'n slechte bereikbaarheid voor het vrachtverkeer was er al heel wat met de overheid gepraat maar nog niet veel bereikt m.b.t. verbetering van de toegankelijkheid van de binnenstad voor het vrachtverkeer. Bijzonder huiverig was hij dan ook om in de door de gemeente ingestelde onderzoekscmissie voor het goederenvervoer zijr noem het maar input- te gaan verstreken zonder enige garantie te hebben op de kwaliteit van de besluitvorming.

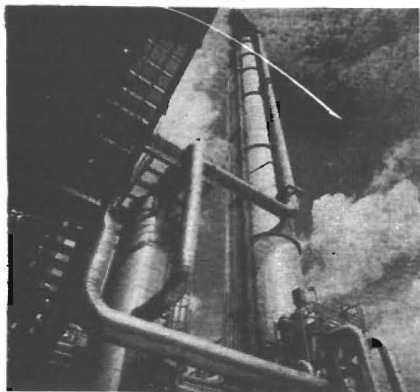
Na de pauzewerd er nog diepgaand gediscussieerd waarbij vooral de technische mogelijkheden en moeilijkheden ter sprake kwamen.

p.b.

Facetten in de Structuurnota

inleiding

Nu al weer enige maanden geleden kwam Minister Lubbers met zijn "Nota inzake Selectieve Groei", ook wel de Economische Structuurnota genoemd. De term Selectieve Groei dankt zijn ontstaan aan de groeidiskussie uit de jaren 1967-1973. Aan het begin van deze periode staan de publikaties van Mishan ("The costs of economic growth") en iets later de publikaties voor "De Club van Rome". De periode wordt gekenmerkt door een felle discussie, meestal gericht tegen een kleine, maar selecte groep wetenschappers en/of natuurbeschermers. Deze groep leek door de "energiecrisis" van oktober 1973 het grootste gelijk te krijgen en de discussie definitief gewonnen te hebben. Zelfs Pen ging "in één nacht om".

Nadat binnen enkele maanden duidelijk was geworden dat de "energiecrisis" niet zozeer een crisis van de olie, maar eerder van de internationale politieke structuur was (de eerste echte grote knak in de macht van het Westen), barstte de kritiek op de anti-groei-filosofen weer los. Omdat slechts enkelen konden ontkennen dat er met de toekomst van de energie (ook kerncentrales bleken veel duurder dan voorspeld), de bevolkingstoename, de voedselproductie (mislukking van de "Groene Revolutie") en het milieu toch iets mis was, werd de term "Selectieve Groei" gelanceerd. Het idee is, dat er toch groei van het E.N.P. dient plaats te vinden, maar dat er sprake moet zijn van een ombuiging in de richting van technieken, welke zouden leiden tot minder energie, minder vervuiling, minder ruimtegebruik en een betere regionale spreiding over het land. Voorts zou meer rekening moeten worden gehouden met spreiding van arbeidsintensieve industriële productie naar de ontwikkelingslanden. In mijn oratie (januari 1972) heb ik de term "milieubesporende economische groei" gelanceerd, met dezelfde tendens.

In de Economische Structuurnota is de term en de gedachte daarachter overgenomen. Dat houdt in, dat het beleid t.a.v. de economische structuur niet

alleen door groei- (vaak aangeduid met "continuïteit") en versterkingsdoel-einden mag worden bepaald, doch dat er randvoorwaarden vanuit facetten worden gesteld.

De gehanteerde facetten zijn: (1) energie en grondstoffen; (2) milieu; (3) ruimtegebruik en regionale spreiding; en (4) internationale arbeidsverdeling. In dit artikel worden vooral (1) en (2) aan de orde gesteld. Over het ruimtegebruik en de ruimtelijke ordening, alsook het regionaal beleid, zal in een later nummer nog een artikel verschijnen, terwijl de internationale arbeidsverdeling reeds in de vorige Rostrater sprake is gebracht door H.E. CHIN. Wel wordt bij de bespreking van het grondstoffen- en energie-facet ingegaan op enkele internationale aspecten.

GOD EN DE INGENIEURS

In de Nota wordt op p. 10 opgemerkt: "Op het eerste gezicht kan het aantrekkelijk schijnen de elementen van continuïteit en selectiviteit in één alomvattende aanpak tot hun recht te brengen. Een dergelijke integrale benadering is niet doelmatig, gezien de praktische toepassingsmogelijkheden. Afzonderlijk dienen duidelijke regels voor diverse beleidsterreinen te worden uitgewerkt. De maatregelen op het ene beleidsterrein zijn daarmee gegevenheden voor het beleid op andere gebieden. In die zin zou men kunnen zeggen dat het economische structuurbeleid en het facettenbeleid haaks op elkaar staan. Van tijd tot tijd is echter op hoofdpunten een afweging tussen de diverse desiderata van continuïteit en selectiviteit geboden".

Achter dit citaat schuilt een belangrijke spanning, die in de Nota regelmatig naar voren komt, te weten hoe men het economisch proces in relatie moet brengen ("integreren") met de facettenrandvoorwaarden. Dit is in de economische theorie al een oud, maar helaas verwaarloosd probleem. Vooral Walter Eucken heeft in zijn werk de nadruk gelegd op de relatie tussen het economisch proces en de "data": 1. natuur, grondstoffen; 2. arbeidsaanbod (bevolking); 3. sociale en juridische instituties; 4. preferenties; en 5. stand van de technologie.

Veelal worden de relaties - vooral bij de neo-klassieken - wegverondersteld of beperkt tot arbeidsaanbod en preferenties (die zijn dan "gegeven"). Heertje heeft in zijn boek (1973) over Economie en Technische Ontwikkeling reeds gewezen op het onzinnige ("alsof de techniek door God en de ingenieurs is gegeven") van het wegveronderstellen van één der relaties. Goudzwaard heeft in zijn dissertatie (1969) "Ongeprijsde Schaarste", gewezen op het opmerkelijke punt dat externe effecten in wezen, te beschouwen zijn als "terugkoppelings-effecten van het economisch proces op de data".

Beide auteurs stellen dus, dat niet alleen de data invloed hebben op het economisch proces, maar dat de relatie tweezijdig is!

De directe theoretische konsekwentie is derhalve dat "facetten" betrokken moeten worden in het gebouw van de economische theorie. De directe praktische konsekwentie is dat economisch structuurbeleid geïntegreerd moet worden met het facetten-beleid. Dat nu is het essentiële van de Nota: de eerste stap wordt gezet. Dat daarbij ook het datum "sociale en juridische instituties" niet is vergeten, stemt tot voldoening. Een duidelijke ombuiging van de besluitvormingslijnen naar het "meso-niveau" (regio's, sectoren) valt waar te nemen.

Selectieve groei

In de Nota wordt gesteld (p. 105) dat "het facettenbeleid beoogt noodzakelijke correcties op de economische ontwikkeling aan te brengen. Hierdoor wordt bereikt dat de voortbrenging van goederen en diensten in de samenleving verder 'vermaatschappelijkt'. Daartoe worden zes punten centraal gesteld, te weten (p. 107 en p. 30):

- (1) het duidelijk formuleren van doelstellingen en normen;
- (2) het onderling afstemmen en coördineren van het facettenbeleid zoals te voeren door de hogere en lagere overheden;
- (3) het doelmatiger doen verlopen van de vergunningen-procedures;
- (4) het beter inzicht krijgen in de wisselwerkingen tussen de facetten onderling en met de economische ontwikkelingen;
- (5) overleg tussen overheid en bedrijfsleven inzake het facettenbeleid; en
- (6) het stimuleren van de individuele ondernemingen om actief in te spelen op het facettenbeleid."

Het behoeft geen betoog dat deze doeleinden mooi mogen heten. Wel is de vraag of de Nota er veel aan doet om de vervulling ervan waar te maken. We zullen thans de Nota verder per facet volgen om dit na te gaan.

a. milieu

De integratie met het economisch structuurbeleid geschiedt aan de hand van het allokatiebeginsel "De vervuiler betaalt". Ieder die het milieubeleid heeft gevolgd, weet hoeveel haken en ogen er zitten aan dit beginsel. In de eerste plaats moet vervuiling gedefinieerd en gemeten worden en dienen voorts de effecten op getroffenen te worden vastgesteld (emissie en immissie). Daarna moet het effect (eventueel op geld) worden gewaardeerd en tenslotte moet ook de bestrijdingswijze worden vastgesteld (retributie, heffing, verbod, etc.). Als dit dan is gebeurd, dan

worden de resultaten afgewogen tegen de effecten voor concurrentievervalsing, werkgelegenheid enz. Het zal duidelijk zijn dat een en ander meestal tot ruime onzekerheidsmarges leidt. Daarom wekt het geen verwondering dat het bedrijfsleven zowel alsook actiegroepen (bijvoorbeeld de groep MAN), problemen hebben met het beginsel.

In de Nota wordt dan ook gesteld dat men niet al te optimistisch moet zijn t.a.v. snelle oplossingen en in beginsel slechts kan mikken op de "best practicable means", hetgeen betekent (p. 124): "dat de verontreiniging beperkt wordt tot op een niveau dat op grond van beschikbare zuiveringstechnieken of productieprocessen zowel technisch als economisch verantwoord moet worden geacht".

Verboden worden pas opgelegd indien ernstige schade voor de gezondheid en/of de natuur is aangetoond.

NUCHTER

De Nota is vrij nuchter in de benadering van het probleem en wijst daarbij vooral op de konsekwenties van het milieubeleid voor de sterk vervuilende bedrijven zelf, voor de werkgelegenheid en voor het nationaal produkt. Schattingen van het C.P.B.

Zo wordt gesteld (p. 120) dat, vergeleken met "vuile groei", "schone groei" slechts 0,1% B.N.P.-groei minder behoeft op te leveren. Daarbij dient te worden aangetekend dat bij deze berekeningen enkele belangrijke vervuilingen niet betrokken zijn, zoals geluidshinder en (gedeeltelijk) luchtverontreiniging. Het verlies aan werkgelegenheid wordt (in een 12-jarige "schoonmaak-periode") op een saldo van - 48.000 arbeidsplaatsen geschat (p. 119). Opmerkelijk is daarbij dat: (1e) rekening is gehouden met de huidige technologie; en (2e) de schijnbaar "schone dienstensektor via "linkages" relatief veel arbeidsplaatsen moet afstaan.

Het eerste punt is een belangrijk bezwaar tegen de gehanteerde berekening. Immers kunnen bedrijven via een veranderde technologie (de milieutechnologie is reeds sterk in opmars) heel anders reageren dan volgens het gehanteerde model.

Het tweede punt leert dat we moeten oppassen de dienstensektor te snel als een oplossing voor het milieu te zien.

M.i. kan dat echter lokaal gemakkelijker dan nationaal, omdat de gelieerde "vuile sektoren" best in andere landdelen kunnen zijn gesitueerd, zoals bijvoorbeeld: sterk vervuilende Universitaire fotokopieer-activiteiten in Amsterdam, terwijl de industrie in de Rijmond staat.

Indien rekening wordt gehouden met een mogelijkheid van verplaatsing van vervuilende activiteiten naar het buitenland, kan het beeld veranderen. De effecten daarvan zijn uiteraard niet goed te voorspellen, al doet het CPB een oppervlakkige poging.

Het bedrijfsleven is, blijkens reacties in de pers, ook nogal verontrust over het punt van de "milieu-effectenrapportage" (p. 128-129), een bezigheid die uit de VS is overgewaaid. Nederland is t.o.v. landen zoals de VS en Duitsland nog achter in het milieubeleid. Dit instrument zou kunnen helpen om het beoordelen van de aanvaardbaarheid van (nieuwe) investeringen te vergemakkelijken. Een groot probleem is namelijk dat er geen of weinig objectieve criteria zijn. In een regionaal gedecentraliseerd stelsel van vergunningverlening duikt dan het gevaar

op van concurrentievervalsing en subjeektieve, politieke normlegging. In hoeverre daaraan te ontkomen is - en of dat eigenlijk niet juist goed is - kan nog niet gezegd worden. Maar een duidelijke effectenrapportage zou de discussies daarover kunnen verdiepen en het inzicht kunnen vergroten.

b. grondstoffen

De publikaties van de Club van Rome hebben geleid tot, zoals de Nota op p. 129 terecht constateert, een tweetal reacties, namelijk:

- (1) een aansporing tot zuiniger verbruik; en
- (2) het aanzetten tot een vergroting van het aanbod.

Naar mijn mening kunnen we het probleem ook op twee andere manieren benaderen, t.w.:

- (1e) vanuit een visie op de wereldsamenhang, zoals bijvoorbeeld in de laatste twee rapporten aan de Club van Rome is geschied (de rapporten Tinbergen en Linneman); en
- (2e) vanuit een visie van het Nederlandse eigenbelang, een visie die ik zou willen kenschetsen als een "gouden kooi"-mentaliteit.

De Nota doet geen keuze, maar tendeeft naar een mening met een aksent op de tweede benaderingswijze. Weliswaar wordt gewezen op de grondstoffenovereenkomsten (p. 130) en de "aanvoerafhankelijkheid" (p. 133), maar de nadruk valt daarna toch op het binnenlandse probleem. De wereld kan natuurlijk niet vanuit Nederland bestuurd worden, maar dat is nog geen reden om de gebeurtenissen in Nederland zo geweldig centraal te stellen. Een analyse van grondstoffenbeleid in bijv. de VS, Duitsland en Japan ontbreekt.

Verder wordt er in de Nota relatief veel aandacht besteed aan het aardgas. Nogal oppervlakkig worden ontwikkelingen in de technologie behandeld; eigenlijk zou men verwachten dat dit één der centrale instrumenten zou zijn. Weliswaar wordt gewezen op spreading over meerdere energiedragers, substituten voor grondstoffen en op een mogelijke schaarste-heffing, maar concrete maatregelen vindt men niet.

aanzet

De facetten worden in de Nota Selectieve Groei voor het eerst systematisch - althans in een overheidsnota - met elkaar en met het economisch proces in verband gebracht.

Hier beperkten we ons tot de facetten Milieu en Grondstoffen en Energie.

In een ander artikel zal worden ingegaan op Ruimtelijke Ordening en Regionaal Beleid.

De behandeling van de facetten in de Nota geschiedt vooral op pragmatische, probleemgerichte wijze. Een goede theoretische doordenking van de samenhang ontbreekt nog. Dat hangt stellig samen met de dominerende tendens in de economische theorie, waarbij het denken gericht is op partiële samenhangen. Nu het beleid toe is aan meer integrale samenhangen, zal er stellig een druk daarvan op de theorievorming uitgaan. Als zodanig geeft de Nota een duidelijk startschot.

J.G. Lambooy

PLAN KLEIN op de lange baan

Begin deze maand is bekend geworden dat het Plan Klein niet behandeld gaat worden voor de verkiezingen. Van het voortdurende uitstellen om in de kamer te discussiëren over verbetering van de studenteninkomens is nu afstel gekomen. Eén van de argumenten om niet tot behandeling over te gaan is dat de herstrukturering van de kinderbijlag nog niet rond is.

Voor de studenten is dit afstel van de behandeling van het nieuwe studiefinancieringsstelsel niet gunstig. De laatste jaren is er veel kritiek op het huidige stelsel. Deze kritiek wordt meer en meer gedeeld door buiten universitaire organisaties en personen tot op het ministerie toe. De vaste kamercommissie van onderwijs heeft vorig jaar de staatssecretaris geproberd over te halen verbeteringen aan te brengen in de toekenningsnormen die bepaald zijn voor de hoogte van de niet maximale beurzen. Klein heeft dit toen niet willen doen onder verwijzing naar zijn nieuwe stelsel. Zoals het er nu naar uitziet moet het huidige stelsel echter nog minstens drie jaar mee. Reden genoeg om op korte termijn prijkscompensatie in alle beurzen (dus vooral ook de niet maximale) met terugwerkende kracht te eisen.

LOG-Plan

Een tweeds belangrijk punt wordt nu het door het LOG (waarin de ASVA) gelanceerde plan voor een nieuw stelsel. Hierin wordt voorgesteld iedere student een basisbeurs van f5000,- te geven en dit met renteloze voorschotten aan te vullen tot f6300,- of f9000,- voor resp. thuis- en uitwonende studenten.

OP 25 MAART organiseren de studentenverbonden aan de twee Amsterdamse universiteiten, de ASVA en de SRVU, een manifestatie. Op het programma staat o.a. EEN DISKUSSIE MET POLITIEKE PARTIJEN, ook wordt medewerking verleend door ANDERE JONGEREN ORGANISATIES waar onder het NVV-jc. Daarnaast is er FILM, een TENTOONSTELLING en diverse KULTURELE ATTRAKTIES.

KOMT ALLEN
2 6 M A A R T
14,00 uur

HOOFDGEBOUW VRIJE UNIVERSITEIT
(de Boelelaan, Amsterdam)

Dit plan

is, zoals in de vorige Rostra is voorgerekend niet veel of maatschappelijk gezien niets duurder dan het huidige stelsel. Enerzijds neemt dit plan een aantal positieve punten van het Plan Klein over zoals het idee van de basisbeurs. Maar anderzijds is het een verbeterde versie van het Plan Klein daar waar het de hoogte van de uit te keren bedragen en de rentedragende leningen betreft.

rentedragende leningen

Immiddels heeft zich tegen deze (commerciële) rentedragende leningen nu ook het PvdA-kongres zich uitgesproken. Evenals dit indertijd het geval was met de f1000,- wet, zal het nieuw in te voeren studie-

LUBBERS: WERKELOOSHEID IS SOCIAAL PROBLEEM GEEN EKONOMIS

Op 22 febr. jl. werd door de Vereniging van Economie Studenten aan de Vrije Universiteit een symposium gehouden over het werkgelegenheidsbeleid op basis van de Nota Selectieve Groei. Als sprekers waren hiervoor uitgenodigd Drs. R.F.M. Lubbers (Minister van Economische Zaken), R. Wijkstra (directeur van de Nederlandse Herstructureringsmaatschappij, kortweg de NEHEM), Ir. A.E.M. Calon (directeur van een grote gloeilampenfabriek in het zuiden des lands), Drs. H.B.M. van der Laan (medewerker afdeling Onderzoek en Voorbereiding van de F.N.V.) en Drs. G.H.B. Verberg (directeur afdeling Algemene Economische Politiek van het Ministerie van Economische Zaken).

Deze respectabele lijst van heren werd door de VESVU-lezingencommissie zorgvuldig uit de belangrijke geleidingen van wat we het "Economisch Gebeuren" noemen geselecteerd en we gingen er dan ook samen met nog enkele honderden geïnteresseerden eens goed voor zitten om de spreiding van kennis over ons heen te laten komen. Het zou uiteindelijk jammer genoeg meer langs ons heen gaan, maar dat wisten we nog niet - alhoewel we er wel bang voor waren - toen Lubbers, vergezeld van een brede verkiezings-glimlach (kreeg U ook trek in pinda's) achter het spreekgestoelte opdook.

verkiezingen

Lubbers begon ermee te benadrukken dat - veel meer dan in de pers tot uitdrukking komt - het kabinet grote waarde hecht aan het facettenbeleid, een beleid dat gericht is op verdere vermaatschappijking van onze "georiënteerde markteconomie". Hierbij zijn de democratisering en het stellen van maatschappelijke prioriteiten de belangrijkste zaken. Voor het eerst deze middag hoorden we dat de selectiviteit haaks op de continuïteit staat. (Het is maar dat je het weet). Met betrekking tot de investeringen herhaalde Lubbers nog eens dat de analyse van Hartog en Tjan toch wel een uitstekende analyse was. Op een opmerking uit de zaal dat het waarschijnlijk weinig effect heeft om een bedrijfstak, die een structureel stagnerende afzetmarkt heeft, te premiëren, antwoordde hij dat in dat geval druk op de opbrengst-kant bestreden dient te worden met druk op de kosten-kant en dus wel premiëring. Het ligt natuurlijk voor de hand dat er in deze stagnerende bedrijfstakken weinig geïnvesteerd zal worden. Ten aanzien van de discussie m.b.t. de lonen (de stakingen waren de derde week ingegaan en de standpunten leken elkaar te naderen) merkte Lubbers op dat voor het kabinet een vrij arbeidsvoorwaardenbeleid voorop staat, met als mededoelelstelling verbetering van inflatie en werkgelegenheid. Lubbers bleek nogal verguld (we kregen weer trek in pinda's) over het feit dat de randvoorwaarden van het kabinet, nl. 1½ initieel, er toch bij de harde onderhandelingen bleek uit te komen, waarmee hij duidelijk te kennen gaf dat het begrip "self-fulfilling-prophecy" voor hem onbekend is.

arbeidsreserveleger

Opmerkelijk was het standpunt van Lubbers dat het aantal van 150.000 werklozen in 1980 waar het kabinet op mikt, niet verder naar beneden te drukken is, omdat er anders spanningen op de arbeidsmarkt ontstaan. Deze spanningen zouden optreden vanwege het gedifferentieerde karakter van de economie. Niet het economisch instrumentarium, maar het sociaal instrumentarium ontbreekt om de omvang van dit "reserve-armee" te verkleinen. Lubbers doelde hier o.a. op de beperkte beroeps- en geografische mobiliteit van de faktor arbeid.

open deuren

De volgende spreker was Nehem-directeur Wijkstra, die in ieder geval veel mobieler was, want hij dreutelde a.h.w. achter het spreekgestoelte. Hij lardeerde zijn gesprek met wijsheid van z'n grootvader om het gehoor toch maar te boeien, want ook Wijkstra had weinig nieuws te melden. Symptomatisch voor het symposium was de stelling van Wijkstra die in het programmaboekje was opgenomen enals volgt luidde: "De economische problemen in ons land hangen vooral samen met structurele veranderingen en zijn minder een gevolg van conjuncturele factoren. De centrale doelstelling van de overheid om volledige en volwaardige werkgelegenheid (continuïteit), is gelet op de structurele problemen geen eenvoudige zaak". Naast deze open deuren waagde Wijkstra zich nog aan de volgens hem "boute" stelling dat het meso-nivo de verbindende schakel vormt tussen het makro en het mikro-nivo. Wijkstra zag als taak voor de Nehem om de economische, sociale en maatschappelijke factoren te integreren in het herstructureringsproces. Dit herstructureringsproces gebeurt op basis van vrijwilligheid en dat vond hij in een democratisch land een "goede" zaak. Deze vrijwilligheid is direct gekoppeld aan het feit dat de Nehem niet over machtsmiddelen maar alleen over lokmiddelen ten aanzien van het bedrijfsleven beschikt. Wijkstra hoopt niettemin van de kuratieve aanpak meer tot een preventieve aanpak te komen. Indien hij daarbij echter de konsekwentie van de uitspraak van Lubbers zou beseffen dat sektor-structuurpolitiek slechts van de grond kan komen als de werkgevers daar belang bij hebben, zou Wijkstra de hoop op een preventieve-aanpak wel kunnen laten varen. Een preventieve-aanpak betekent toch gauw een directere greep van bijvoorbeeld de Nehem op het bedrijfsleven. Toegegeven; als directeur van de Nehem is het moeilijk manoeuvreren, als je op basis van vertrouwen en vrijwilligheid je werk moet doen.

simpel en rechtlijnig

Het middag-gedeelte begint met een voordracht van Calon van Philips, die zijn praatje beschouwt als reactie vanuit het bedrijfsleven op de structuurnota. Hij begint met zijn verklaring te geven van de economische moeilijkheden van ons land:

1. de overheid heeft teveel genomen

Lubbers kan wat leren van deze strategie.

2. de werknemers hebben teveel gevraagd
3. de werkgevers hebben teveel gegeven.

Deze uiterst simpele en rechtlijnige analyse van de ingenieur veroorzaakte zo'n hilariteit, dat hij er haastig aan toe voegde, dat het ook niet onmogelijk was dat de ondernemers eventueel misschien teveel geïnvesteerd zouden kunnen hebben.

In ieder geval vindt de doelstelling van continuïteit zijn instemming: tenslotte heeft het bedrijfsleven zich daar ook altijd op gericht en niet zonder resultaat. Hier blijkt het begrip continuïteit toch ook weer verwarring te geven; continuïteit waarvan? Bedrijfsresultaat en werkgelegenheid gaan vaak samen maar de achterliggende doelstellingen hoeven dat niet te doen en doen dat dan ook niet. Calon wijst op de rendementen en ziet weinig heil in arbeidskreatie als lange termijn beleid. Hij wijst daarbij terecht op het feit dat diepteinvesteringen toch uiteindelijk de ruimte verschaffen voor breedte-investeringen. Bovendien is het volgens Calon zo, dat diepteinvesteringen ook t.a.v. de facetten er goed afkomen. Hij noemt daarbij als voorbeeld de enorme energie- en materiaal-besparing die is opgetreden als gevolg van technologische innovaties in de computer-industrie.

De selectiviteit (het facettenbeleid) in de nota is naar zijn mening nauwelijks nader uitgewerkt en dat geeft een hoop onduidelijkheid voor het bedrijfsleven. In plaats van allerlei administratieve rompslomp dient het facettenbeleid m.i. gerealiseerd te worden d.m.v. het prijsmechanisme.

prijsmechanisme

Calon vindt ook dat in het huidige structuurbeleid de "verliezers" teveel gesteund worden, terwijl volgens Calon juist de "winners" prioriteit moeten hebben. Vandaar ook dat hij het speerpuntenbeleid toejuicht. Als resultaat van een "verliezersbeleid" wijst hij op het dramatische voorbeeld Engeland, een niet geheel demagogisch voorbeeld. Bovendien is het speerpuntenbeleid een winnersbeleid z.i. harde noodzaak omdat de projecten tegenwoordig zo groot zijn en zoveel risico met zich meebrengen

dat het de draagkracht van zelfs de grootste concerns te boven gaat, zodat steun van de overheid gewenst is. Deze nota ademt teveel een "provincialistische geest" en is meer gericht op een of andere "fietsenvelgenfabriek in Friesland" (een schone alliteratie nietwaar?) dan op een multi-national, terwijl Nederland toch bij uitstek is aangewezen op de internationale handel.

rationalisatie

Na Calon komt FNV-medewerker Van der Laan, die ook voorstander is van de continuïteitsdoelstelling, maar legt daarbij de nadruk op de volledige en volwaardige werkgelegenheid. Het facettenbeleid acht hij evenals zijn voorganger weinig concreet. Bovendien wordt het sturingselement van de Investeringsrekening steeds verder naar de toekomst verschoven. Momenteel zijn de investeringssubsidies even globaal als de oude investeringsaftrek. T.a.v. het model van Hartog en Tjan merkt hij op dat de gunstige effecten van een structurele matiging van de reële arbeidskosten voor de werkgelegenheid zich wellicht mogen voordoen in het Vintage-land van het C.P.B., in werkelijkheid zijn deze uitermate onzeker of mogelijk geheel afwezig, zolang niet van de ondernemingen de garantie wordt verkregen dat de gemaakte winsten ook inderdaad in werkgelegenheid worden omgezet. Bovendien blijkt volgens Van der Laan uit een Duits onderzoek dat het motief om te investeren vnl. is rationalisatie en invoering van nieuwe technieken en slechts een minderheid investeert om uit te breiden.

Volgens ons is het wel van belang te weten in welke conjuncturele fase en in welke bedrijfstakken dit onderzoek is gedaan en bewijst het voorlopig allerminst iets.

**EEN RAAR REGERING
HEBBERN WIJ TOEGH**

De regering kiest in de nota voor een versterking van de georiënteerde markt-ekonomie, omdat de daarin bestaande mate van decentralisatie van beslissingen bepaalde maatschappelijke voordelen biedt zoals, volgens Lubbers, de individuele ontplooiingsmogelijkheden en creativiteit. Van der Laan vindt het vreemd dat deze keuze wordt gedaan zonder dat concreet is onderzocht of in werkelijkheid de ondernemersbeslissingen wel zo gedecentraliseerd worden genomen.

zoete koek

Laatste onderdeel van het symposium is de forum-diskussie. Eerst mag Verberg van Economische Zaken nog even zijn praatje maken. Ook bij Verberg staat bijna alles haaks op elkaar. Opzienbarende zaken heeft hij niet te melden. De bezwaren van Calon m.b.t. de "rompslomp" probeert hij te sussen door erop te wijzen dat bij de investeringssubsidies alleen de projecten boven de f 100 miljoen

door de ambtelijke procedure-molen gaan en niet langer duurt dan twee maanden. De rest wordt geregeld via de belastingen.

De bezwaren over de geringe uitwerking van het facettenbeleid bestrijdt hij door erop te wijzen dat de uitwerking van de facetten in andere nota's nl. die van Vorrink, Fronk en Gruyters staat. Verberg konkludeert dat de nota een goed geschoten stuk is omdat de "werkgever" hem te "provinciaals" vindt en de "werknemer" hem teveel vindt gericht op de grote ondernemingen. Bovendien vindt de een dat er teveel wordt gestuurd en de ander te weinig. Zo blijkt de ambtenaar Verberg ook verpolitiekt te zijn.

Zie voor een uitgebreide versie van de rede van Van der Laan "De Groene" van einde februari.

somber perspectief

De door de discussie-leider prof. Vermaat voorspelde kritische vragen bleven uit en zo kregen de "sprekers" de vragen die ze verdienden. Het enige interessante had Van der Laan nog te melden. Hij voorzag nl. sombere perspectieven voor de metaalindustrie en voorspelde een grote arbeidsuitstoot in deze bedrijfstak. Bovendien stelde hij voor om staatsbedrijven te laten infiltreren in sterk geconcentreerde bedrijfstakken. De Postbank is daarvoor een voorbeeld. Op deze manier kan de concurrentie verhoogd en de macht worden beknot. Het einde van de middag was aangekomen. Het symposium was uitstekend georganiseerd en als je dan op de VU rondwandelt, besef je weer eens als Maupoleum-bewoner toch maar slecht af te zijn. In ieder geval was de spreiding van kennis die middag in de VU-aula ook slecht, zodat een mooie aula alleen ook niets garandeert.

Paul Rupert
Hein Vrolijk

PROMOTIE

Onderwijsplanning als Toepassing van P.P.B.S. (Planning Programming Budgeting Systems) door C.A. Koopman. Proefschrift.

De snelle stijging van de overheidsuitgaven voor het onderwijs in Nederland, veroorzaakt door:

- 1) De loonkostenstijging (Vooraf na 1969)
- 2) De grotere participatie vooral bij het tertiaire onderwijs
- 3) Het verlagen van de gemiddelde klassengrootte

heeft geleid tot een aantal pogingen van de overheid om door middel van planning deze ontwikkeling te stuiten.

Dit centralisme versus de groeiende behoefte van burgers om binnen het kader van de parlementaire democratie invloed uit te oefenen op hun eigen leefsituatie, vraagt om een planningstelsel, waarin deze tegenstelling worden verzoend in één logisch systeem. Volgens Koopman is de P.P.B.S. zo'n systeem en in het kader van het onderwijs zou het dan als volgt moeten:

- 1) De inventarisatie van de bestaande wensen;
- 2) Het daaruit afleiden van de lange en korte termijn doeleinden en daaruit weer de beleidsactiviteiten;
- 3) Gedurende dit hele proces wordt elke bestuurslaag geacht te blijven binnen de financiële mogelijkheden hem gegeven door een hogere laag;
- 4) Als laatste stap behandelt Koopman dan de evaluatie feedback en controle.

Buiten het opzetten van een goed planning systeem gaat Koopmans in op de gevolgen van onderwijshervormingen.

ONGELIJKHEID

Uitgaande van de vooronderstelling dat leerlingen uit hogere en middelbare milieus minder last zouden hebben van inzinkingsverschijnselen bij het volgen van onderwijs komt Koopmans tot de conclusie dat zeker als onderwijsprogramma's te weinig gericht zijn op minder gemotiveerde leerlingen verlening van de leerplicht eerder een averechts effect zal hebben op de externe democratisering van het onderwijs en zal leiden tot een vergroting van de ongelijkheid in kennis en inzicht. Dit in combinatie met de mening dat de optredende tendens om langer op school te blijven niet voorkomt uit een reële behoefte aan en gemotiveerdheid tot het volgen van onderwijs, maar uit een overwegend eenmalig karakter van de aangeboden kansen op onderwijs, pleit hij voor het bevorderen van het zgn. 2e kans onderwijs.

Om de kosten van onderwijs te beheersen, zijn er volgens Koopmans maar een beperkt aantal mogelijkheden zoals:

- 1) Een numerus Clausus voor deze studies;
- 2) Een glijdende loonschaal voor wettenschappelijk medewerkers;
- 3) Arbeidsbesparende lesmethodes.

KOSTEN

Voorts bepleit Koopmans een scheiding van onderwijs en onderzoek dit om een betere kostprijscalculatie mogelijk te maken. Naarmate het aantal onderwijsaanvragen toenam, is relatief minder tijd besteed aan onderzoek, hetgeen een kostenbesparende invloed heeft gehad.

Kortom: Alhoewel het planningsgedeelte wat technisch is voor een belangstellende leek, is het proefschrift toch lezenswaardig; alleen al door de goede randinformatie voor de liefhebber!

politiek café

De drie P.v.d.A.-afdelingen in Amsterdam-Oost organiseren op maandag 4 april een politiek café over inkomenspolitiek.

Is een goede inkomenspolitiek alleen via een geleide loonpolitiek of via vrije onderhandelingen te bereiken? Voor zowel de geleide loonpolitiek als de vrije onderhandelingen is een spreker uitgenodigd. Beiden zullen een inleiding houden, waarna er mogelijkheid tot discussie bestaat.

Ook niet-leden zijn van harte welkom op maandag 4 april 1977 in Café Museum, Linnaeusstraat 29, Amsterdam. Aanvang 20.00 uur.

ROS VERSUS ROOD

OF DE KRACHT VAN ARGUMENTEN

Ter afsluiting van de lezingencyclus over "vervoers besluitvorming en -analyse" wordt op vrijdag 31 maart een forumdiscussie georganiseerd (zaal 1174, 14.00 uur). Waren de voorgaande lezingen vnl. afgestemd op een gehoor van deskundigen, dit forum zal waarschijnlijk een breder publiek aanspreken. Centraal staan hier niet de problemen rond besluitvormingsmethoden en beleidsanalyses. Het is de bedoeling dat het forum zich buigt over de geldigheid en het relatieve belang van gehanteerde argumenten. Wat zijn kosten en wat zijn baten? Deze vraagstelling wordt toegespitst op een aktueel Amsterdams probleem. Een probleem waarvoor met name nogal enge vervoerstechnische overwegingen de balans dreigen te laten doorslaan in de richting van een controversieel beleid.

leefbaarheid

Wat is er nl. aan de hand? In november is er een rapport verschenen van de "Adviescommissie Leefbaarheid Centrum II", 'in subcommissie van de overkoepelende "Commissie voor de Oude Stad". In dit rapport is een tamelijk diepgaande analyse gemaakt van de problematische situatie in distrikt Centrum II. Er is bovendien gefilosofeerd over adequate beleidsalternatieven die passen in het "totaalbeleid op lange termijn aangaande leefbaarheid en centrumfunctie van de Oude Stad". De specifieke problematiek en de opzienbarende beleidsvoorstellen zullen begrijpbaar worden als we weten welk stukje Amsterdam bedoeld is met "Centrum II". De commissie heeft zich verdiept in de problemen van het gebied "begrensd door Damrak, Prins Hendrikkade, Gedersekade, Kloveniersburgwal, Damstraat en haar verlengde". De ambtelijke omschrijving van wat gemeenlijk de Rosse Buurt wordt genoemd!

De ideeën over leefbaarheid zijn neergelegd in voorstellen voor een huisvestingsbeleid ('terugdraaien van het verkrottingsproces'), een bereikbaarheidsbeleid ('congestieproblemen nopen tot een selectief afsluiten voor gemotoriseerd verkeer') en een sociaal-cultureel beleid ('de sociale deprivatie en de culturele verarming moet een halt worden toegevoerd').

Een effectief beleid wordt echter bemoeilijkt door het speciale karakter van deze buurt. Het aanbod van 'tamelijk eenzijdig entertainment'(!) heeft geleid tot een 'onaanvaardbare schaalvergroting van de commerciële sex-exploitatie in al zijn hoedanigheden'. Naast de hieruit voortvloeiende overlast voor omwonenden en wijkbewoners is m.n. de 'machtsconcentratie binnen de wereld der prostitutie' een doorn in het oog van deze commissie. Het ermee gepaard gaande machtsmisbruik, dat zich bij tijd en wijle in zwaar criminele vormen uit (hoewel de commissie moet toegeven dat het werkelijke verband tussen verdovende middelen, lijfelijke geweldpleging en

sex niet traceerbaar is) maakt een "geleide evolutie naar een meer harmonisch buurtleven op een hoger sociaal cultureel peil" welhaast onmogelijk.

eros-centrum

We zullen hier verder niet ingaan op de plannen die de commissie heeft met de 'vernieuwde buurt'. Essentieel is, dat zij de greep van het commerciële sex-bedrijf op de buurtaan banden gelegd wil zien. Daartoe heeft zij twee alternatieven beschouwd. Globaal weergegeven is dat enerzijds een verscherping van politiek-toezicht, gekoppeld aan een stringent vergunningstelsel, als instrument van een 'repressief beperkend beleid'. Daarnaast heeft zij, naar analogie van Rotterdamse plannen, gespeeld met de idee van een Eros-centrum. Een van overheidswege beheerd complex van gemakkelikheden en uitgaansgelegenheden met een 'ros' signatuur.

Overwegingen o.a. ontleend aan het verkeerscirculatieplan voor Amsterdam, alsmede een vervoerstechnisch onderzoek volgens de 'model-split'-methoden hebben de commissie kwantitatieve argumenten bezorgd om aan het tweede alternatief de voorkeur te geven. Zij pleit voor een Eroscentrum, met de Waterlooplein-buurt als meest geschikt geachte situering. Niet ver van het oude centrum gelegen bij het nieuwe Metro-station. Dubieuze kwantitatieve argumenten overigens, die moeten verhullen dat de commissie bij voorbaat "de buurt wilde castreren". Tenminste, dat is de mening van de heer H. Schaap van de aktiegroep "'t is wel walletjes". De groep twijfelt ernstig aan de goede bedoelingen van het 'rooie' (?) stadsbestuur. Wakker geschud door de al even dubieuze gang van zaken rond het Leidseplein-beleid hebben allerlei neringdoenden zich georganiseerd om als officiële belangengroepering inspraak bij de beleidsvorming te krijgen. Erg hoopvol waren ze niet, wat dat betreft verschillen ze nauwelijks van andere aktiegroepen.

Waarschijnlijk behoeft deze groep echter niet haar toevlucht te zoeken tot harde akties. ("Als het niet anders kan, gaat de hele buurt plat. We zijn sterk genoeg, we kunnen het").

vrije-markt-sex

Als een geschenk uit de hemel is nl. zojuist het 3e rapport van de "Adviescommissie Zedelijkheidswetgeving" verschenen. Een regeringscommissie onder voorzitterschap van de Leidse hoogleraar Mr. A.L. Melai - die de oprichting van een 'sociaal bordeel' afgewezen heeft als oplossing voor de prostitutie- en aanverwante vraagstukken. Melai c.s. blijken, onder erkenning van de sexuele nood, meer oog te hebben voor ethische en esthetische aspecten van een adequate oplossing. Zij konkludeerden dan ook dat "een dergelijke concentratie - (in erotische vermaakcentra) - stuitende aspecten of uitwassen kan vertonen, die niet zonder meer verbonden zijn aan de prostitutie zelf, maar wel aan de vulgariserende opeenhoping daarvan in stedenbouwkundige honingraten".

Bovendien dreigt het van oorsprong zo gevarieerde terrein de individuele sexbeleving op een onverantwoorde wijze gereduceerd te worden tot georganiseerd vermaak. Zonder dat zij wil vervallen in een romantische verheffing van de meer traditionele hoerenbuurt, benadrukt deze commissie vooral de 'symbolische armoedigheid van het in beton en staal geconcentreerde liefdesbedrijf! Centralisatie en overheidsbemoeiing is dus uit den boze. Ook al omdat getwijfeld mag worden aan de vrijwillige medewerking van direkt betrokkenen 'aanbieding'. Een reserve die nog wordt versterkt '... als wij - met inschakeling van onze verbeelding - denken aan de plaatselijke concentratie van passanten en de wijze waarop die voor en na uit de voeten moeten'. Vervoer is dus niet alleen verplaatsing, maar ook een vorm van aanwezig zijn. De heer Schaap hierover: "Als dat Eroscentrum

trum bij het Waterlooplein-station komt, dan durft er niemand meer die Metro-halte te gebruiken. De goeien willen niet voor de slechten aangezien worden, en de slechten nog minder".

forum

Al met al twee geheel verschillende typen argumenten. Cijfermatige en gevoelsmatige overwegingen die respectievelijk pleiten voor en tegen geconcentreerde en gecentraliseerde sex. Tijdens het forum zullen ze door enkele betrokkenen nader worden uitgediept en toegelicht. Uitgenodigd als sprekers zijn de heer S. van Hoek, namens de "adviescommissie leefbaarheid", commissaris G.J. Nieuwburgh van Bureau Warmoesstraat, de heren Meltzer en Lambooy namens de faculteit, alsmede de reeds genoemde heer Schaap en mej. E. Nanai, als vertegenwoordigers van de actiegroep. Het geheel zal onder voorzitterschap staan van ds. Radèl, pastoraal werker in de 'rosse buurt', en een man bovendien, die gewend is op dat terrein te opereren, waar koele zakelijke argumenten van het gezag staan tegenover de soms zwakke, meer emotionele overwegingen van de bevolking.

Wij verwachten niet dat de economie als wetenschap van haar voetstuk zal vallen bij deze konfrontatie met het dagelijks leven. Hooguit zal het fenomeen van de 'imponderabilia' nog minder grijpbaar blijken voor de theorie, dan we al vreesden. Maar de mens achter de econoom zal niet onberoerd blijven. De argumenten van Eva Nanai staan daar in elk geval borg voor. Zaal 1174, vrijdag 31 maart 14.00 uur.

T.v.d.P.

In reactie op de overweldigende sympathiebetuigingen die ons vorig artikel (Rostra 51) op riep verzocht de redactie van dit blad mij in het vervolg in ieder nummer een (korte) kreet in Rostra te doen verschijnen vanuit de propedeuse. Welnu beschreven wij eerst enige algemene gevoelens, dit maal zal ik trachten het "dagelijks leven" onder de loep te nemen: De p.r. heeft als gevolg op de verontrustende berichten over studiemotivatie en over de geringe deelname aan het universitaire leven een kleine (aftastende) enquête gehouden betreffende deze zaken. Alhoewel de uitslag hiervan op het eerste oog nogal tegenstrijdig is geweest met eerder vernomen opmerkingen, zal ik de eindsuitslag,

EEN NIEUW TIJDSCHRIFT

"politieke economie"

Vijftig linkse ekonomen, sociologen en politiekologen hebben besloten een tijdschrift voor Politieke Economie uit te geven. Er bestaat de behoefte de verschijnselen uit de alledaagse politieke en sociaal-economische werkelijkheid te beschrijven, verklaren en bekomentariëren. Het blad richt zich op studenten, vakbondsleden, wetenschappers en docenten. Het blad is politiek van belang omdat het politiek-economische analyses wil bundelen teneinde de politiek conservatieve rol van de gangbare economische opvattingen te doorbreken.

thema's

In het eerste nummer staan werkloosheid en werkgelegenheid centraal. Hoofdt thema's van volgende nummers zullen zijn: kernenergie, het Centraal Planbureau en de prijskompensatie. Het nummer over kernenergie zal handelen over machtsconcentraties en besluitvorming rond de kernenergie. Van het Centraal Planbureau zullen de arbeidskosten en de jaarlijkse voorspellingen worden uitgelegd en bekomentarieerd. Het nummer over prijskompensatie zal aansluiten bij en achtergrondmateriaal geven voor de discussies over de prijskompensatie. Meer in het algemeen gesproken richt het Tijdschrift zich op loonpolitiek, herstructurering van bedrijfs-

takken, arbeidsverhoudingen, economie-onderwijs, huren, EEG, sociale voorzieningen, regionale problematiek, milieu, imperialisme, werkloosheid, vrouwenarbeid, bezuinigingen, kapitaalvlucht, stedelijke herstructurering e.d..

wanneer verschijnt het

Inhoud Tijdschrift voor Politieke Economie, Eerste jaargang, nummer 1.

- Hugo van der Laan: Het werkgelegenheidsbeleid 1972-1976
- Dick van Haaster & Wiemer Salverda: Verborgene werkloosheid.
- Jan de Jonge: Achtergronden van de jeugdwerkloosheid.
- Wiemer Salverda: De 1½-norm.
- Hugo van de Graaff: Interview met Dick van der Laan.
- A. Stemerding & H. Verbeek: Gebeurtenissen rond Nederhorst. Het Tijdschrift voor Politieke Economie zal vier maal per jaar verschijnen. De normale omvang zal 100 pagina's per nummer zijn; het eerste nummer is extra dik. Een abonnement op de eerste jaargang kost f 30,-. Losse nummers kosten f 8,50. Het tijdschrift wordt uitgegeven door De Stichting Politieke Economie, p/a Commelinstraat 77, Amsterdam. Bij de S.E.F. ligt een intekenlijst voor belangstellenden.

PROPEDEUSE:

de eenzame zwoegers

met de al of niet genomen stappen in verband hiermede genomen, in de volgende Rostra publiceren. Onlangs verzocht Bert van Gelder, de nieuwe studie-adviseur, zoals men ongetwijfeld zal weten (p.s. heeft men enige problemen dan zal men daar altijd van harte welkom zijn op kamer 2150; de drop staat klaar), enige van ons om deel te nemen aan de organisatie van het intree-weekend voor de propedeuse van volgend jaar. Het zal duidelijk zijn dat wij hieraan graag onze medewerking wilden verlenen, omdat, ondanks de goede herinneringen die wij hieraan hebben overgehouden, wij dachten dat hier en daar een verbetering mogelijk was temeer daar de organisatie niet alleen het uitstapje behelst, maar ook de intro-week op de faculteit waarop de kritiek niet van de lucht

was. Tengevolge hiervan trachten wij nu tot een geheel nieuwe opzet te komen, die een grotere bevrediging tot stand zal brengen. "enigeeen, hoofdzakelijk de studenten uit groep A-I, klaagt de laatste tijd over de werkgroepsgrootte. Met betrekking tot A-I zijn deze klachten zeker gegrond omdat deze groep met de meeste vakken wat later is begonnen i.v.m. hun wiskundebij-scholing zodat degenen die wat achterop zijn geraakt nu naar deze groep gaan, waar zij weer "op programma" zitten. Het zou misschien raadzaam zijn om alsnog een ekstra groep in te lassen die parallel met A-I loopt; mocht dit roostertech-nisch op te grote problemen stuiten dan zullen de rooster-organisatoren hiermee volgend jaar toch zeker rekening moeten houden. Tenslotte volgen hieronder de tentamenresultaten tot nu toe.

	Geslaagd	Afgewezen
Bedrijfs:	66%	34%
Macro :	64%	36%
Micro :	67%	33%
Statistiek	46%	54%
Wiskunde:	83%	17%
Boekhouden	51%	49%

A-toetsen van december 1976.

Mic van Wijk

vrije studierichting

Sedert een paar jaar hebben doctoraalstudenten de mogelijkheid om de z.g. vrije studierichting te kiezen. Kortweg houdt de vrije studierichting in dat men minimaal de helft van de doctoraaluren moet besteden aan economische vakken. De rest mag buiten de faculteit gedaan worden doch de gekozen totale vakkencombinatie moet een functionele samenhang vormen (zie verder de Studiegids). Volgens een ruwe schatting zijn tot op heden ongeveer 7 lieden afgestudeerd in de vrije studierichting, terwijl zo'n 15 man er momenteel nog mee bezig is.

Het onderstaande artikel is geschreven door één van deze 15 mensen. De redactie hoopt dat met name de studenten die zich tot de organisatiekant voelen aangetrokken, door dit artikel een goede indruk krijgen van wat er buiten onze faculteit zo al op dat terrein te koop is.

Als student vrije studierichting, met als hoofdrichting Bedrijfsorganisatie en Arbeidsverhoudingen (groot tentamen en skriptie) doe ik buiten de faculteit de vakken:

- Arbeids-Organisatie psychologie (A&O) aan de psych. faculteit;
- Arbeidsrecht aan de jur. faculteit;
- Orthagologie aan de ped. faculteit.

Hierbij een beknopt verslag van het onderdeel A & O psychologie. Alvorens men het "Oriëntatieprogramma A & O psychologie" kan volgen dient men enige verdiepingspunten te halen. Dit bestaat uit het doornemen van literatuur over de betreffende onderwerpen in het oriëntatieprogramma (o.p.). Hierover wordt mondeling tentamen afgelegd. (literatuurlijst verdiepingspunten: bijlage I).

Het o.p. van 12 weken bestaat uit de onderdelen:

- Counseling-----2 weken
- Organisatie psychologie---4 weken
- personeelsselectie-----3 weken
- beroepskeuzepsychologie---3 weken.

COUNSELING

In dit blok legt men zich toe op het aanleren en toepassen van enige elementaire sociale vaardigheden zoals het tweegesprek, vergaderen en het werken in teamverband.

De groep, studenten en docenten, wordt opgesplitst in groepjes van drie of vier personen. In de kleine groep vervult men om de beurt de rol van counselor (adviseur, therapeut), client en waarnemer. Na elk gesprek volgt een evaluatie.

Behalve het zelf actief bezig zijn met, wordt ook de theorie achter de verschillende manieren van gespreksvoering behandeld.

Ook fungeren deze eerste twee weken als kennismakingstijd. In het door mij gelopen o.o. ontstond er een band tussen de leden van de groep, een band die het samenwerken gedurende + 13 weken mogelijk heeft gemaakt en aangenaamd.

ORGANISATIE

Bijlage twee geeft een goed beeld van de in dit blok behandelde onderwerpen.

Aan de hand van deze opsomming enige opmerkingen.

-De punten 1b, 3, 8h, en 8i hebben tot nu toe geen plaats gehad in het o.o. en laat ik buiten beschouwing. Waarbij gezegd moet dat ik met name het onderwerp organisatieverandering gemist heb.

-punt 4 bevat nogal wat bedrijfseconomische stokpaardjes als "bureaucratie, scientific management, human relations en technologie."

Samen met "beloning en leiderschap" uit punt 8 vindt men ze terug bij Bedrijfsorganisatie en arbeidsverhoudingen.

-de punten 4e, 5, 6 en 8a, Sociotechniek, Systeemtheorie, sociale indicatoren en functiewaardering, zijn zeker de moeite waard.

Evenzo de specifiek psychologische onderdelen 8e en 8d motivatie en satisfactie. Hierbij worden de verschillende theorieën en onderzoeksresultaten naast elkaar gezet en op betrouwbaarheid getoetst.

-de verschillende excursies geven een kijk op werkzaamheden van een psychologische afdeling in het bedrijf.

-Evaluatie als laatste punt genoemd, bleek in het laatste o.p. als sluitpost te fungeren. Evenals aan de economische faculteit vaak het geval is: tussentijdse evaluatie niet mogelijk, evaluatie achteraf geen tijd en interesse voor.

SELEKTIE

Personeelsselectie door middel van testbatterijen: naast het sollicitatiegesprek, de referenties, diploma's en de proeftijd een al ingeburgerd verschijnsel. Elke pas afgestudeerde eekoom zal er bij de sollicitatie mee gekonfronteerd worden.

Naast de technische kanten worden ook de ethische aspecten van het testgebruik besproken. Waardering van de in Nederland gebruikte testen op grond van betrouwbaarheid, validiteit en rendement leidt tot de verbazingwekkende conclusie: slechts enkele testen voldoen aan de door het N.I.P. gestelde eisen.

Praktisch onderdeel hier was het maken van een functieanalyse volgens de arbvo-methode. (Direktoraat-Generaal van de arbeidsvoorziening).

Bijlage 1

Organisatie-psychologie

J.A. Litteren "Organizations"
A. Campbell & P.E. Converse "The human meaning of social change"

Individuele arbeidspsychologie

H. Borow "Career guidance for a new age"
V.H. Vroom "Work and motivation"
E.J. Murray "Motivation and Emotion"
M.D. Vernon "Human motivation"
K.J. Gerger "The concept of self"

Selektieve psychologie

A. Korman "Industrial and organizational psychology"
S. Wiegiersma "selectieproblemen"
D.P. Schultz "Psychology in Industry"
J.P. van Strien "Kenniss en communicatie in de psych. praktijk"

Bijlage 2

Onderdeel:

1.a. Introductie staf; overzicht program
b. Inleiding: wat is organisatiepsychologie?

2. Werkzaamheden (A&O) organisatiepsycholoog

3. Schets van hedendaagse regelingen, instanties enz. inzake arbeidsverhoudingen

4. Organisatieleer:

- a. Bureaucratie
- b. Scientific management
- c. Human Relations

Toets A (over 1b, 3, 4a-c)

- 4. d. Neo-human Relations
- e. Socio-techniek
- f. Technologie en Organisatie

Toets B (over 4d-f)

5. Inleiding systeemtheorie

6. Sociale Indicatoren: een methodologische benadering

Toets C (over 5 en 6)

7. Excursie Organisatie

8. Thema's:

- a. Functiewaardering
- b. Beloning
- c. Motivatie
- d. Satisfactie

Toets D (over 8a-d)

- e. Leiderschap
- f. Ondernemingsraad

9. Excursie Organisatie

8. Vervolg Thema's:

- g. Ergonomie
- h. Theorie, methoden en resultaten van organisatieverandering
- i. Personeelsbeleid (waarbij plaats van de organisatiepsychologie en rol van de organisatiepsycholoog.

10. Excursie Psychologische Dienst

Toets E (over 8e-i)

11. Evaluatie

De gegevens voor deze analyse verkreeg je uit gesprekken met de betreffende functionaris en zijn chef.

Tenslotte speelt de personeelsselectie ook intern een grote rol: management development, training en opleiding.

BEROEPSKEUZE

Als doelstelling van de beroepskeuze adviseur zou men kunnen formuleren: Een brug slaan tussen de eisen van het individu dat een beroep kiest en de eisen van het bedrijfsleven. Evenals bij selectie staat de beroepskeuzepsycholoog voor een ethisch geladen keuze tussen belang individu en belang van bedrijf of maatschappij. Het is duidelijk dat de beroepskeuze psycholoog beter in staat is de individuele belangen te behartigen dan de selectiepsycholoog.

Behalve de ekskursies bevat het o.p. een aantal gastsprekers. In dit laatste blok waren er beroepskeuzepsychologen, de directeur van het G.A.B. Amsterdam

en Prof. Wiegersma. Waarbij de heer Wiegersma een uiteenzetting gaf over ons onderwijs in de toekomst, o.a. de middenschool.

TOT SLOT

-Ondanks het oriënterend karakter van het programma valt er een nadruk op de wekelijkse toets. Deze nadruk op de toets, samen met het intensieve werkrooster, zorgen ervoor dat de student er niets naast kan doen d.w.z. vanaf 's morgens 09.30 tot 16.30 aanwezig zijn in de werkgroep, 's avonds de stof voor de volgende dag doornemen en in het weekeinde de toets voorbereiden: 13 weken intensief bezig zijn met de stof dus.

-De behandelde stof vormt een aantrekkelijke uitbreiding op de zuiver economische organisatie-theorie mits men ervoor zorgt niet te veel overlapping in zijn programma op te nemen.

-Werksfeer en de omgang tussen studenten onderling en studenten en docenten is in het algemeen prettig.

Al met al vind ik deze benadering van de interne bedrijfsorganisatie, n.l. vanuit de arbeids- en organisatiepsychologie, een welkome verruiming van mijn gezichtsveld en kan ik het een ieder aanbevelen.

Rob Kos

Klynveld Kraayenhof & co
ACCOUNTANTS

Er is in de staf van ons kantoor **Utrecht** plaats en toekomst voor

jonge bedrijfseconomen

die van plan zijn de post-doctorale opleiding tot

accountant

te gaan volgen.

Ons kantoor biedt tijdens deze studie een goede mogelijkheid veelzijdige ervaring op te doen.

Geïnteresseerden verzoeken wij een oriënterend gesprek aan te vragen bij het hoofd van onze Afdeling Personeelszaken, Prinses Irenestraat 59, Amsterdam.
Telefoon 020 - 54 10 541.

Amsterdam Arnhem Breda Deventer Dordrecht Eindhoven 's-Gravenhage
Groningen Haarlem Heerlen Hengelo Leeuwarden Maastricht Middelburg
Rotterdam Utrecht Zwolle Antwerpen Barcelona Brussel Düsseldorf
Hamburg Londen Madrid Milaan Parijs Zug Bogotá Buenos Aires Caracas
Curaçao Jakarta Montevideo New York Paramaribo Rio de Janeiro
Salvador Sao Paulo

misbruik of ondernemersgeest ?

Steeds meer ondernemers, zo lijkt het, ondernemen de laatste jaren een pelgrimstocht naar Den Haag, om aldaar bij Lubbers een klaaglied ten gehore te brengen. Een klaagzang over de slechte tijden die onze economie en vooral hun bedrijf teisteren. In vele gevallen wordt hun gebod verhoord en keren ze huiswaarts met achtergestelde leningen, subsidies of kredieten op zak. Natuurlijk wordt niet iedereen die ontroerend en mooi kan zingen, gehonoreerd; het Ministerie van E.Z. en andere overheidslichamen die zich met steunverlening bezighouden, stellen hun voorwaarden en eisen. De meeste voorwaarden echter hangen van "de omstandigheden" af. Bovendien blijft het noodzakelijk geachte onderzoek vaak a achterwege doordat een snelle beslissing geboden is. (B.v. een ongeduldige schuldeiser van het betreffende bedrijf vraagt faillissement aan) Een andere zaak is in hoeverre de overheid na het honoreren van de steunaanvraag controle uitoefent op de wijze waarop deze gelden besteed worden. Of, van de andere kant bekeken, in hoeverre de bedrijven de overheidsgelden "oneigenlijk" gebruiken. Met name over dit laatste vraagstuk handelt het eerste gedeelte van het onderstaande artikel.

Het tweede gedeelte gaat over structuurrapporten. In het decembernummer van Rostra heeft Prof. Verburg op zeer overzichtelijke wijze uiteengezet hoe een structuuronderzoek tot stand komt en welk karakter een structuurrapport heeft. Het maken van een structuurrapport wordt vaak door E.Z. als voorwaarde gesteld om overheidsgelden te kunnen krijgen en daarom zou je kunnen verwachten dat bedrijven een structuurrapport voor een ander doel (willen) gebruiken dan officieel de bedoeling is. Ook hier dus het vraagstuk van het "oneigenlijk gebruik".

Het meest recente voorbeeld van een bedrijf waar met overheidsgeld allerlei vreemde grappen zijn uitgehaald is natuurlijk Tealtronic. Nota bene een bedrijf met een 40%-deelneming van de overheid en met twee vertegenwoordigers van de overheid in de Raad van Commissarissen. Maar ook in andere bedrijven zijn overheidsgelden oneigenlijk gebruikt. Kip Caravans bij voorbeeld, maar evenals bij Tealtronic het geknoei met overheidsgelden door de werkmakers aan het licht is gebracht, toen men bij E.Z. nog van niets wist. De Kip-affaire geeft een schrijnend beeld hoe een onderneming doelbewust geld bij de Nederlandse overheid kan lospeuteren en daarbij allerlei door E.Z. gestelde voorwaarden weet te ontduiken. Daarom een korte beschrijving van de gebeurtenissen.

kip

Kip Kampeerwagens B.V. is in 1973 overgegaan van Boise Cascade Corp. naar Bendix. Deze Amerikaanse multinational houdt zich bezig met de productie van caravans, electronica, auto-onderdelen en bouwmaterialen. De activiteiten van de Europese caravan-bedrijven (in acht landen) worden vanuit Parijs geleid. Medio 1973 verwacht de directie dat men per jaar ongeveer 10.000 kampeerwagens kan afzetten. Dit aantal werd nooit gehaald. Integendeel, de productie ging omlaag en zo ook het werknemersbestand. Binnen ruim een jaar tijd is dit verlaagd van ongeveer 560 naar 267 (per 20-3-1975). Toch zag de caravan-markt in Nederland er helemaal niet zo slecht uit. Zelfs na de oliecrisis bleef de verkoop in Nederland op hetzelfde peil. De inkrimping van Kip had dus duidelijk andere redenen. Redenen waar het hoofdkantoor in Parijs meer van af wist.

Op aandrang van de vakbond schiet de Nederlandse overheid te hulp met een

renteloze lening van 1,25 miljoen, met de bepaling dat dit voorschot zal worden omgezet in een subsidie als de gemiddelde verliezen over de boekjaren 1974/75 en 1975/76 de 3 miljoen gulden zullen overtreffen. E.Z. verbond een aantal voorwaarden aan de steunverlening. Eerzijds moest de werkgelegenheid met 151 man gehandhaafd blijven, anderzijds mochten niet allerlei overboekingen tussen Bendix en Kip plaatsvinden, met het doel van het voorschot een subsidie te maken. Bendix trekt zich van deze voorwaarden niet zoveel aan.

- Onder de post "Toewijzingen" wordt geld overgeheveld van Kip naar Bendix.
- Kip moet, tegen de afspraak met E.Z. in, gewoon rente betalen over de schuld (12,6 miljoen) die zij bij Bendix heeft.
- Het aantal werknemers wordt teruggebracht tot 134, de productie tot 2400 caravans per jaar.
- Alle dubieuze schuldenaren van een Duitse Bendix-vestiging die gesloten wordt, worden bij Kip afgeboekt.

In de herfst van 1976 wil Kip (Bendix) opnieuw steun hebben van de overheid: men vreest liquiditeitsproblemen.

nog meer

Naar aanleiding van de Tealtronic-affaire heeft Rudie van Meurs in Vrij Nederland nog een paar bedrijven genoemd die op een vreemde manier met onze belastingcenten zijn omgesprongen

- De overheidsgelden, die toegekend zijn aan "Rütite Strake" te Deurne komen grotendeels terecht bij een Zwitserse deelgenoot.
- Serios (confectie) te Nieuwerschans. De Duitse eigenaar koopt een aantal machines uit zijn eigen bedrijf op tegen een zacht prijsje en brengt ze over naar Duitsland.
- Veldkoning (Holland United) te

Roermond mist plotseling een slordige 10 miljoen aan overheidsgelden. Het blijkt dat de voormalige eigenaar het geld spendeert aan het fokken van paarden in Zwitserland. Als klap op de vuurpijl komt in januari j.l. het bondsblad van de Industriebond NKV met de stellige bewering dat ondernemingen overheidsgeld gebruiken om de stakingskassen van hun centrales te spekken.

De laatste tijd komt, volkomen terecht dus, uit vakbondskringen de eis naar voren dat E.Z. eens beter op zijn centen moet letten. Op de eerste plaats wordt eist dat de Rijksaccountantsdienst meer ingeschakeld wordt. Bovendien wordt de publicatie verlangd van een volledige lijst van bedrijven die steun ontvangen.

toewijzen

Niet alleen de controle op de besteding van de overheidsgelden moet beter worden aangepakt, ook de toewijzing van de overheidssteun behoeft een meer doordachte aanpak. Twee voorbeelden om aan te tonen hoe kortzichtig E.Z. soms te werk gaat.

- Arbed/Bouwstaal B.V. in Roermond heeft uitbreidingsplannen en wil daarvoor een investeringspremie hebben. Da's goed, zegt de overheid. Deze onderneming heeft echter nog een paar vestigingen elders in het land en, wat blijkt, door de uitbreiding in Roermond zullen de vestigingen in Deil (Gld) en Nijmegen gesloten worden. Weer een aantal werklozen erbij. Op vragen van de Tweede Kamer antwoordt Lubbers over deze kwestie dat deze concentratie van de productie in Roermond bij de besprekingen over de investeringspremie niet aan de orde is geweest.
- Akzo en DSM bouwen momenteel samen een tweede Methanolfabriek in Delfzijl. De overheid springt bij, zelfs voor meer dan de "gewone investeringspremie" van 3,5 miljoen. Te verwachten arbeidsplaatsen ongeveer 200 man.

De eerste Methanolfabriek is eigendom van de Akzo, er werken ongeveer 200 man. De Akzo-direkteur heeft al verklaard dat deze fabriek dicht moet; de uitgaven worden niet meer door de opbrengst gedekt, zoals dat heet. De werkgelegenheid zal hierdoor niet aangestast worden, zo deelde hij mee, aangezien de nieuwe fabriek binnenkort startklaar is. Moraal: De overheid (Lubbers) heeft Sinterklaas gespeeld zonder dat het netto één arbeidsplaats extra heeft opgeleverd.

structuurrapport

Afgelopen zomer heeft ondergetekende samen met Cees Verhaar, bij Externe Organisatie een onderzoek naar structuurrapporten gedaan. Deel van het onderzoek was het bestuderen van een aantal structuurrapporten om te bekijken hoe ze in elkaar zitten, met name welke analyses gemaakt worden en welke aanbevelingen gedaan worden. Ook werd bekeken in hoeverre aanbevelingen gerealiseerd worden.

Tijdens dit onderzoek hebben we sterk de indruk gekregen dat voor de initiatiefnemers van zo'n structuurrapport het verkrijgen van overheidssteun vaak het belangrijkste doel was, de inhoud van het rapport komt pas op de tweede plaats. Het is gebeven bij een sterke indruk, harde bewijzen kunnen bij dergelijke zaken nauwelijks geleverd worden.

Onze belangstelling voor het "oneigenlijk gebruik" van structuurrapporten is vooral gewekt door de gang van zaken bij de herstructurering in de brood- en meelindustrie.

R. de Lange en W. Schoutendorp, die hierover een studie hebben gemaakt (zie Rostra nr. 40) hebben aangetoond dat deze herstructurering voor de industriële bakkers zeer profijtelijk is geweest. Er is het sterke vermoeden dat het hele herstructureringsplan is uitgebreed in de directiekamers van de drie industriële bakkers. Bij de open inschrijving waarbij zowel stilliggende als productieve capaciteit mocht worden ingeleverd, meldde de KSH bijna alles aan, de Meneba en Wessanen nagenoeg niets-geen louter toeval als men weet dat de KSH bij de overname van de failliete Coöp eigenlijk alleen de meelsector wilde hebben en de broodbakkerijen op de koop heeft toe genomen.

bewijzen ?

Zoals gezegd, bij ons onderzoek hebben we minder duidelijke bewijzen gevonden; het onderzoek was ook daar niet op gericht. Niettemin vormen onderstaande gegevens een aardige illustratie van de wijze waarop ondernemers allerlei beleidsinstrumenten van de overheid ten eigen bate proberen aan te wenden.

- De A.N.V.R. is het overkoepelend orgaan van de reisbureau's. Zoals bekend hebben de laatste jaren allerlei bedrijven buiten de branche zich op de reismarkt geworpen. De A.N.V.R. was hier natuurlijk geenszins gelukkig mee, stapte naar E.Z. en vroeg de overheid om een Algemeen Vestigingsbesluit, waarmee de markt afgeregeld zou kunnen worden. E.Z. stelde als voorwaarde dat er eerst

een structuurrapport moest komen waarin de noodzaak van een dergelijke afgrenzing zou moeten blijken. Dus werd er een structuurrapport gemaakt waarin inderdaad aijs noodzakelijk werd gezien dat "het aantal verkooppunten van toeristische en gemengde reisagentschappen met circa 200 wordt teruggebracht" en "het reisagentschap zoveel mogelijk als hoofdfunctie en eniet als nevenfunctie wordt uitgeoefend." Het Algemeen Vestigingsbesluit is er nog steeds niet gekomen, men is nog steeds in onderhandeling.

- Ook in de houtkoperij-sector was het initiatief tot het structuurrapport afkomstig van de overkoepelende organisatie, de Nederlandse Vereniging van Houtkopers. In deze vereniging hebben de grote jongens de belangrijkste stem in het kapittel, o.a. door personele vervlechtingen. Een van de onderdelen van het structuurrapport was een vergelijking tussen bedrijfsomvang en rentabiliteit. In de oorspronkelijke versie van dit subrapport, geschreven door een accountantskantoor (naam zal ik niet noemen) werd een positieve correlatie gevonden tussen bedrijfsomvang en rentabiliteit. Later bleek echter dat een aantal bedrijven uit de vergelijking waren gegooid. Wederom opgenomen, werd duidelijk dat van een positieve correlatie geen sprake was. Het rapport was niet langer bruikbaar voor het doel dat de grote bedrijven voor ogen hadden; met hulp van de overheid een sanering in de houtkoperij-sector door-

voeren, waarbij vooral de kleine bedrijfjes moesten afvallen.

Uitgebreide conclusies zijn bij dit verhaal niet nodig. De bovenstaande gegevens spreken duidelijke taal, lijkt mij. Het is een illusie om te denken dat ondernemers brave lieden zijn die handelen volgens de letter van de wet. Als er ergens geld te halen valt, zullen de ondernemers zich niet onbetuigd laten. Sommigen noemen zoiets misbruik van overheids-gelden, anderen praten over een gezonde ondernemersmentaliteit.

H.V.

vervolg van pag. 5.

financiëringstelsel een discussiepunt zijn bij de komende kabinetformatie. Wat het resultaat zal zijn van zo'n discussie kunnen we in hoge mate beïnvloeden door onze argumenten krachtig aan de orde te stellen. Deze argumenten zijn terug te vinden in de onlangs verschenen brochure van het LOG: "Elke student een eigen inkomen". Hierin komen naast het argument dat elke student gewoon genoeg geld nodig heeft om te kunnen studeren, naar voren dat het plan Klein de studenten met ouders met een hoog inkomen het meest bevoordeeld en dat een goed studiefinanciëringstelsel van belang is om de poorten van de universiteit open te houden en zo te voorkomen dat weer een elite universiteit ontstaat.

Piet de Vrije

The Modern Little Red Hen.

Once upon a time, there was a little red hen who scratched about the barnyard until she uncovered some grains of wheat. She called her neighbors and said, "If we plant this wheat, we shall have bread to eat. Who will help me plant it?"

"Not I," said the cow.

"Not I," said the duck.

"Not I," said the pig.

"Not I," said the goose.

"Then I will," said the little red hen. And she did. The wheat grew tall and ripened into golden grain. "Who will help me reap my wheat?" asked the little red hen.

"Not I," said the duck.

"Out of my classification," said the pig.

"I'd lose my seniority," said the cow.

"I'd lose my unemployment compensation," said the goose.

"Then I will," said the little red hen, and she did.

At last it came time to bake the bread. "Who will help me bake the bread?" asked the little red hen.

"That would be overtime for me," said the cow.

"I'd lose my welfare benefits," said the duck.

"I'm a dropout and never learned how," said the pig.

"If I'm to be the only helper, that's discrimination," said the goose.

"Then I will," said the little red hen.

She baked five loaves and held them up for her neighbors to see.

They all wanted some and, in fact, demanded a share. But the little red hen said, "No, I can eat the five loaves myself."

"Excess profits!" cried the cow.

"Capitalist leech!" screamed the duck.

"I demand equal rights!" yelled the goose.

And the pig just grunted. And they painted "unfair" picket signs and marched round and round the little red hen, shouting obscenities.

When the government agent came, he said to the little red hen, "You must not be greedy."

"But I earned the bread," said the little red hen.

"Exactly," said the agent. "That is the wonderful free enterprise system. Anyone in the barnyard can earn as much as he wants. But under our modern government regulations, the productive workers must divide their product with the idle."

And they lived happily ever after, including the little red hen, who smiled and clucked, "I am grateful. I am grateful."

But her neighbors wondered why she never again baked any more bread.

At the conclusion of the required business of the 1975 Pennwalt Annual Meeting, Chairman and President William P. Drake, commenting on the state of the company in today's economy, read this, his own adaptation of a modern version of the well-known fable of The Little Red Hen.

For 125 years we've been making things people need—including profits.

PENWALT
CORPORATION

advertentie uit Businessweek

LEZINGENCYCLUS: VERVOERSBESLUITVORMING EN-ANALYSE

Dinsdag 22 februari viel aan Staatssecretaris Dr.M. van Hulsten de eer te beurt als tweede inleider in de lezingencyclus te spreken.
Onderwerp: Een beschouwing over het Nederlandse Wegvervoer.

kring van amsterdamse economen

Teruggekeerd in z'n oude studieomgeving was de spreker nogal ontdaan over het gebouw aan de Jodenbreestr., hetwelk z.i. beslist niet getuigde van ruimtelijke en architectonische voortvarendheid. Bovendien deed de temperatuur in het lokaal vermoeden dat om bezuinigingsredenen de airconditioning de benauwde hitte niet mocht verdringen.

structuur

Openend met een beschrijving van het nederlandse wegvervoer (2/3 van het totaal aan goederenvervoersprestaties, rest binnenvaart en spoor) werd onderscheid gemaakt in beroepsvervoer en eigenvervoer. Het beroepsvervoer (40% van het wegvervoer) is onder te verdelen in geregeld en ongeregeld vervoer. Van het geregeld vervoer met z'n vaste dagelijkse binnenlandse lijndiensten en aansluitend afhaal- en besteldiensten in de steden is veel vervoer weggevoerd naar het ongeregeld vervoer en (een tussenvorm) het distributie-vervoer. Dit komt hoofdzakelijk doordat de te verzenden partijgrootte van de goederen gemiddeld sterk is toegenomen en rechtstreeks vervoer aantrekkelijk wordt. Als tweede belangrijke oorzaak noemde de inleider het koop-en-neem-mee-gedrag van het winkelend publiek waardoor de grootwinkelbedrijven en speciaalzaken nauwelijks nog enige verzending hebben. Het eigen-vervoer is van toepassing op de bevoorrading van producten door de verlader die over eigen distributiemiddelen beschikt, naar vooral winkelfiliaalen en nevenbedrijven.

Van de laadcapaciteit in het beroepsvervoer wordt circa 25% gebruikt in het grensoverschrijdend-vervoer. Geschat is dat c.a. 40% van het wegvervoer binnen de E.E.G. door Nederlandse bedrijven wordt uitgevoerd. Opvallend in het wegvervoer is de grote hoeveelheid kleine bedrijven met 1 of 2 vervoerseenheden (ruim 50%) en de slechte rentabiliteit gedurende de laatste 10 tot 15 jaar (gemiddeld 30% zat in de rode cijfers). Deze "rode lijn" loopt overigens dwars door de gehele bedrijfstak en is dus niet karakteristiek voor de kleinere bedrijven alleen. De zwakke positie is mogelijk de oorzaak voor het grote aantal kleine bedrijven (ruim 4000), omdat het inspelen op de conjunctuur regelmatig "broekriem-aanhaken" vereist, en zoiets gaat nu eenmaal eerder en gemakkelijker in een klein bedrijf. De sociale structuur van het wegvervoer vraagt echter om de meeste aandacht.

misbruik

De vervoersondernemingen zijn er tot dusverre steeds in geslaagd de mazen in de vervoerswetgeving te vinden en hier naar hartelust "gebruik" van te maken. Ook worden op grote schaal

overtredingen niet geschuwd. Het nadrukken van ritmactigheden en andere grensdocumenten zijn hier duidelijke voorbeelden van.

De methode van een laag basis-loon met kilometervergoeding hebben van deze bedrijfstak een aantrekkelijk werkklimaat voor vrijezelle-asfaltvreters gemaakt met een personeelsverloop van 25% per jaar!

Zelfs de CAO afspraken, welke door werkgevers en werknemers waren overeen gekomen, worden door een groot aantal bedrijven niet nagekomen.

Door de chauffeurs de wagen te laten kopen (gefinancierd door het bedrijf) en zo de diensten van de chauffeur te huren, kunnen de ondernemingen de CAO ontduiken. Ook worden auto's met chauffeur gehuurd van een zgn. "verhuurbedrijf", voor de benodigde vergunningen zorgt het bedrijf dat de transport opdrachten verstrekt, e.a. heeft op sociaal niveau nog al wat consequenties die zeker niet in het voordeel van de werknemers zijn. Van hogerhand is en wordt veel gedaan om in deze slechte situatie verandering te brengen. Door het rij- en rusttijdenbesluit wordt nu geprobeer

getracht een beter sociaal klimaat in deze vervoerstak te verkrijgen. Opmerkelijk was dat regelingen m.b.t. beperkingen in het aantal af te leggen kilometers en het aantal uren volgens de heer Van Hulsten al vele jaren normaal zijn in descheepvaart en de luchtvaart.

vervoerspolitie(k)

Hoe is het op dit moment met de Nederlandse vervoerspolitiek gesteld? In Nederland wordt het wegvervoer gezien als een zelfstandige economische activiteit (i.t.t. Duitsland daar is het dienstverlening). De vervoerspolitiek moet zich richten op een beter afstemmen van vraag en aanbod en redelijke concurrentie bewerkstelligen. Een rendabele bedrijfsvoering moet echter ook mogelijk zijn. Hierbij kon dhr. Van Hulsten niet nalaten op te merken dat in zijn visie op de economische orde zoiets niet nodig was, maar omdat het doorvoeren van dergelijke veranderingen op korte termijn niet haalbaar geacht mocht worden en het alternatief van een rendabele bedrijfsvoering voorlopig wel gehanteerd kan worden. Bij toetreding tot de vervoerdersmarkt worden door de overheid eisen gesteld aan kredietwaardigheid en "capaciteiten" m.b.t. bedrijfsvoering. Door een strak vergunningenbeleid wordt door de overheid de hoeveelheid laadvermogen bepaald. De Overheid dient voorts te zorgen voor gelijke startvoorwaarden daarbij sterk lettend op het naleven van de sociale wetten, welke voor het vervoer een bijzonder hoge kostenpost is. In de Wet Autovervoer Goederen zijn verder zaken m.b.t. het algemeen vervoersbelang geregeld zowel t.a.v. direkt-betrokkenen als wel indirect-betrokkenen. De besluitvorming in

dit vervoerbeleid berust bij de verschillende instanties, waarin werkgevers en werknemers organisaties met elkaar zitting hebben.

De Commissie Vervoers Vergunningen draagt eigen verantwoordelijkheid. De provincies hebben daarnaast een eigen Rijks Verkeers Inspectie (valt rechtstreeks onder de staatssecretaris).

120.000 te veel

Op het ogenblik ligt de vergunningverlening bijna geheel stil omdat een tonnagestop is ingesteld om de naar schatting 120.000 ton overcapaciteit in het laadvermogen uit de markt te kunnen halen. De evolutie in het beleid van de overheid met betrekking tot het wegvervoer is hoofdzakelijk gericht op 1. milieubeheer 2. voorkomen van kapitaal verliezen 3. regelen van sociale voorwaarden.

In de Beleidsnota Goederenvervoer wordt over de nieuwe schaarste de lijn van de andere departementen betreffende voornoemde zaken doorgetrokken.

Binnen afzienbare tijd ziet de heer Van Hulsten nog geen heil in het omslaan van de negatieve externe effecten van het wegvervoer in de toch al veel te lage prijzen en zwakke economische positie in deze bedrijfstak. Een eerste aanzet tot een dergelijke kosten-toerekening noemde hij de belastingheffing naar het toegestaan laadvermogen per as.

intrekken

Vervolgens zou de overheid de bevoegdheid moeten hebben om vergunningen in te trekken wanneer door bepaalde bedrijven de sociale wetten niet of niet goed worden nageleefd.

De bedrijven zien volgens de spreker de redelijkheid van de beloning niet in een sociaal beeld; nee, de bedrijven schermen alleen met hun concurrentiepositie. De grote groei in het wegvervoer werd behalve door econ. factoren in grote mate gestimuleerd door de bereidheid in de vervoerswereld om met de kosten te schuiven. Het ontduiken van de bepalingen en de afspraken wordt gezien als een sport! Afsluitend merkte de heer Van Hulsten op dat het vervoer danook schromelijk wordt ondergewaardeerd zowel maatschappelijk als politiek, hierbij doelend op de taakverdeling in de staatssecretaris functies over de partijen, waarbij de vervoersstoel steevast als laatste toebedeeld wordt. Hoewel

"Glastra van Loon was deze maal als laatste benoemd maar was danook vóór mij weer verdwenen."

p.b.

Voor beginnende economen ligt er ook in onzekere tijden een kei van een baan bij Van Dien+Co

Voor kwaliteit is er nu eenmaal altijd werk. Werk dat je toekomt. Want als je na drie jaar praktijk het accountantsdiploma in je zak hebt, dan ga je bij Van Dien+Co ook accountantswerk doen. In onze groeiende organisatie ontstaan immers steeds nieuwe accountantsplaatsen, zodat je carrière niet wordt geblokkeerd.

Voorwaarde is wèl, dat je in de bedrijfseconomische richting bent afgestudeerd. Dat je keuzepakket de accountancyvakken omvat. Dat je werklustig bent. En over gezond verstand beschikt.

Als je al weet, dat de accountancy geen saai en sullig beroep is, dan kunnen wij je nog vertellen:

- dat de accountancy de laatste jaren steeds meer maatschappijgericht – en technisch-methodisch – steeds geavanceerder wordt, waardoor een grote verscheidenheid aan boeiende functies en werkgebieden is ontstaan;
- dat, om eens over werkomgeving te praten, de kantoren van Van Dien+Co modern-aantrekkelijk zijn ingericht, een sfeer van de hedendaagse verhoudingen ademen;
- dat Van Dien+Co elk jaar een sociaal jaarverslag laat verschijnen, waarin het personeelsbeleid in openheid voor ieder uit de doeken wordt gedaan;
- dat je bij Van Dien+Co gezond-snel zèlf naar de cliënt gaat, dat je in de accountancy een grote mate van zelfstandigheid geniet en dat je veel extern bezig bent;
- dat je bij Van Dien+Co niet in de massa ondergaat, maar, integendeel, op tal van carrièrelijnen kunt inspelen.

Een kei van een baan. Een moderne, afwisselende job, waarin je in feite je carrière zelf in de hand hebt. Als je de kennis en de wil bezit om dāt waar te maken, dan willen wij je graag zien. Bel op of schrijf een brief aan ons hoofd personeelszaken. Wij nemen dan contact met je op.

**VAN DIEN+CO - Accountants,
Amsterdam-Oost, Fizeastraat 2,
telefoon 020-91 01 11**

AMSTERDAM
APELDOORN
ARNHEM
BREDA
EINDHOVEN
ENSCHEDÉ

'S-GRAVENHAGE-RIJSWIJK
GRONINGEN-HAREN
HAARLEM
'S-HERTOGENBOSCH
HOOGEVEEN
LEEUWARDEN

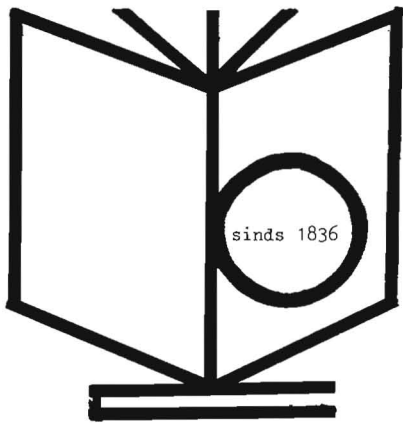
LOCHEM
MAASTRICHT
ROTTERDAM
TILBURG
UTRECHT
VENLO

ZAANDAM
ZWOLLE

ANTWERPEN
BRUSSEL
WILLEMSTAD-CURAÇAO
ORANJESTAD-ARUBA
PHILIPSBURG-ST. MAARTEN
CARACAS-VENEZUELA

brinkman's

boekhandel

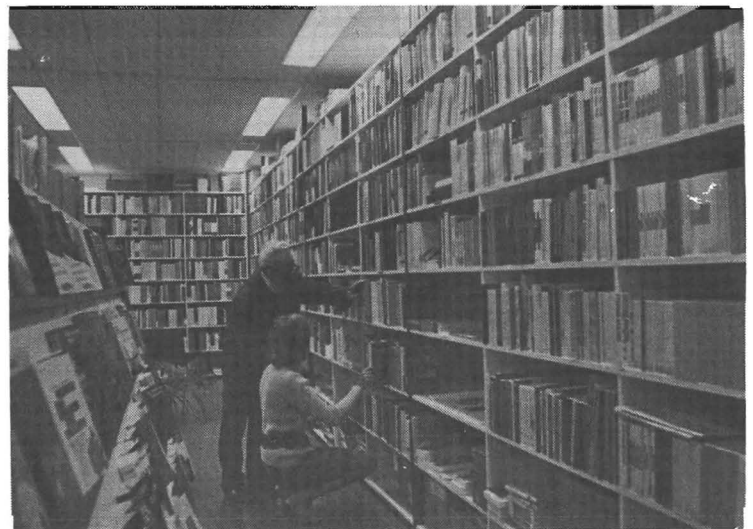
IN HET MAUPOLEUM

2^e ETAGE

Jodenbreestraat 23

kamer 2386 tel. 5254024

- Ad Teulings - PHILIPS; geschiedenis en praktijk
van een wereldconcern.
Van Genneep 1976. *f* 24,50
- Te elfder Ure, nr. 22; Economie en Staat'
SUN 1976. *f* 15,00
- S. Viljoen - Economische systemen in de wereld-
geschiedenis, 2 delen Aula 580/581
Het Spectrum 1976 *f* 25,00
- J.G.L.M. Willems - Ondernemingen, bedrijfsleven
en maatschappij.
Stenfert Kroese 1977 *f* 47,50
- F. Hartog - Ons arm geld.
Elsevier 1977 *f* 17,90
- E. Mandel - Het laatkapitalisme; proeve van
een marxistische verklaring.
Van Genneep 1976 *f* 42,50
- G. Duncan - Marx and Mill; two views of social
conflict and social harmony.
Cambd. Univ.Press NU IN PAPERBACK
f 18,45
- H.C. Dekker/C.A. Koopman-Planning in a dutch
and a yugoslav steelworks: a com-
parative study. 1976. *f* 15,00
- NIEUW in de losse verkoop: Economisch Bulletin
fakulteitsblad van de economische
fakulteit van de Vrije Universiteit
Hoofdartikel in Jan/Febr nummer:
W. van Drimmelen: Robinsoe Crusoe,
Vrijdag en de economische theorie.
f 1,25

EKONOMIE
GEOGRAFIE
PLANOLOGIE
SOCIOLOGIE